

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความรวดเร็วและมีการแข่งขันกันค่อนข้างมาก ทั่วโลกให้ความสำคัญกับการศึกษา มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ได้รับความนิยมในวงการอื่นๆ มาประยุกต์ใช้สำหรับการศึกษาอย่างหลากหลาย เช่น คอมพิวเตอร์แบบพกพา แท็บเล็ต โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น การแข่งขันด้านการศึกษาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประเทศไทยโดยตรงเนื่องจากผลการศึกษาจากหลายๆ แหล่งพบว่าการศึกษาของไทยยังไม่ประสบความสำเร็จและยังตามหลังหลายๆ ประเทศในโลก และยิ่งตามหลังกลุ่มประเทศในอาเซียนด้วยกัน เพราะผู้สอนยังคงทำหน้าที่สอนและผู้เรียนยังคงทำหน้าที่เรียนตามที่ผู้สอนสอน ทำให้บัณฑิตที่จบการศึกษาจำนวนมากยังขาดคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงาน ประกอบกับปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยต้องก้าวสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเต็มรูปแบบส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานเป็นจำนวนมาก อาจส่งผลกระทบต่อภารกิจงานของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้สอนต้องสอนให้น้อยในขณะที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเองให้มาก (วิจารณ์ พานิช, 2556, น. 5) หมายความว่า ผู้สอนจะต้องสอนโดยการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อผู้เรียนมีทักษะการคิด วิเคราะห์ สืบเสาะ ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้น มีผู้สอนเป็นผู้คอยชี้แนะ แนะนำ และเตรียมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การร่วมมือกัน และการสื่อสาร และจบการศึกษาไปด้วยความพร้อมที่จะประสบความสำเร็จในยุคเศรษฐกิจโลกทุกวันนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

e-Learning เป็นการจัดการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องและได้รับการพัฒนาต่อยอดให้เหมาะสมกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศในแต่ละยุคสมัย เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่รวมถึงการถ่ายทอดเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล ผ่านตัวอักษร ภาพนิ่ง ผสมผสานกับการใช้ภาพเคลื่อนไหว วิดีทัศน์ และเสียง โดยอาศัยเทคโนโลยีของเว็บในการถ่ายทอด e-Learning ที่มีคุณภาพในการเรียนรู้จึงมีความสำคัญ เนื่องจากการทดแทนเนื้อหาในชั้นเรียนผ่านรูปแบบการนำเสนอที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการออกแบบตามหลักการเรียนรู้ หลักการออกแบบซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลทางการเรียนของผู้เรียน (จินตวิทย์ คล้ายสังข์, 2555, น. 1) ปัจจุบันการเรียนการสอนแบบ e-Learning ถูกนำมาทดแทนการเรียนในชั้นเรียนแบบปกติเพื่อสนับสนุนและเพิ่มช่องทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ไม่จำกัดสถานที่และเวลา รวมทั้งเป็นการสนับสนุนระบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนของผู้เรียนให้เข้ากับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (ทัศนีย์ รอดมันคง และคณะ, 2556, น. 15) การเรียนการสอนแบบ e-Learning ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเทียบเท่ากับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ เนื่องจากมีมหาวิทยาลัยจากทั่วโลกจำนวนมากรวมทั้งมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้

จัดการเรียนการสอนแบบ e-Learning ทั้งแบบใช้สอนร่วมกับการเรียนการสอนปกติ และจัดการเรียนการสอนแบบเต็มรูปแบบ เริ่มตั้งแต่รับผู้เรียนเข้าศึกษาจนสำเร็จการศึกษา

ทัศนีย์ รอดมันคง และคณะ (2556, น. 17) ได้สรุปประเภทและรูปแบบของ e-Learning ตามสัดส่วนของเนื้อหาบทเรียนที่นำเสนอผ่านอินเทอร์เน็ต (สื่ออิเล็กทรอนิกส์) ออกเป็น 4 แบบ ได้แก่ แบบร้อยละ 0 หรือแบบดั้งเดิม (Traditional) สำหรับวิชาที่ไม่มีการใช้เทคโนโลยีออนไลน์เลย คือ นำเสนอเนื้อหาโดยการเขียนหรือการบรรยาย แบบร้อยละ 1-29 เรียกว่าแบบใช้เว็บช่วย (Web-Facilitated) สำหรับวิชาที่ใช้เทคโนโลยีเว็บเพื่ออำนวยความสะดวกในการสอนวิชาที่เคยสอนแบบต่อหน้าต่อตาใช้ระบบการจัดการวิชาหรือหน้าเว็บเพื่อนำเสนอคำอธิบายรายวิชาและการบ้าน เป็นต้น แบบร้อยละ 30-79 เรียกว่าแบบลูกผสม (Blended/ Hybrid) เป็นการนำเสนอเนื้อหาวิชาหรือบทเรียนโดยผสมผสานวิธีออนไลน์และวิธีต่อหน้าต่อตา ส่วนมากของเนื้อหาบทเรียนนำเสนอผ่านอินเทอร์เน็ต และบางส่วนนำเสนอแบบต่อหน้าต่อตา และแบบร้อยละ 80-100 เรียกว่า แบบออนไลน์ หรือแบบ e-Learning (Online/ eLearning) เป็นการนำเสนอเนื้อหาบทเรียนทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดทางออนไลน์หรือทางอินเทอร์เน็ต และโดยปกติแล้วไม่มีการเรียนการสอนแบบต่อหน้าต่อตา หรือในห้องเรียนเลย

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีนโยบายส่งเสริมให้นักศึกษาทุกระดับชั้นปีได้รับคอมพิวเตอร์แบบพกพา จัดแหล่งบริการเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ระบบเครือข่ายไร้สายครอบคลุมทุกพื้นที่ของมหาวิทยาลัย รวมถึงจัดทรัพยากรด้านการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้บริการแก่นักศึกษาจำนวนมาก เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ภายใต้การบริหารจัดการโดยสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และมหาวิทยาลัยสวนดุสิตให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนแบบ e-Learning มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ด้วยการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบ VDO Conference ไปตามศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งในแต่ละจังหวัดในขณะนั้น (สุธา เหลือลมัย, 2547, น. 29) และตามมาด้วยการจัดตั้งศูนย์ e-Learning ของมหาวิทยาลัยในเวลาต่อมา เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบบริหารการเรียนการสอน (Learning Management System: LMS) ด้วย MOODLE ซึ่งเป็นระบบบริหารการเรียนการสอนแบบมาตรฐานที่ใช้งานกันทั่วโลกให้กับคณาจารย์ได้สร้างและพัฒนาบทเรียนแบบ e-Learning เพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ เรียกว่าแบบลูกผสม (Blended/ Hybrid) หรือการนำเสนอเนื้อหาวิชาโดยผสมผสานวิธีออนไลน์และวิธีต่อหน้าต่อตา (ทัศนีย์ รอดมันคง และคณะ, 2556, น. 17) โดยผู้สอนสามารถติดตามพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน จัดสอบและสามารถประเมินผลคะแนนผ่านระบบดังกล่าวได้แบบเบ็ดเสร็จ นอกจากนั้นระบบบริหารการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยยังเปิดรายวิชาให้ผู้เรียนที่สนใจเข้าเรียนแบบ e-Learning มากกว่า 100 รายวิชาแสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยสวนดุสิตมีความพร้อมในส่วนของการสร้างพื้นฐานและทรัพยากรสำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบ e-Learning เป็นอย่างดี และจากการศึกษาของ จิระ จิตสุภา และคณะ (2556, น. 459-464) เกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนด้วย e-Learning ของนักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการยอมรับเทคโนโลยี ด้านความสัมพันธ์และทักษะออนไลน์

ด้านแรงจูงใจ ด้านภาพและเสียงออนไลน์ ด้านการอภิปรายบนอินเทอร์เน็ต และด้านสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียน พบว่า นักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสวนดุสิตมีความพร้อมในการเรียนด้วย e-Learning อยู่ในระดับมากโดยนักศึกษสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ชั้นปีที่ 4 มีความพร้อมในการเรียนด้วย e-Learning อยู่ในลำดับแรก ตามมาด้วยชั้นปีที่ 3 และนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีความพร้อมในการเรียนด้วย e-Learning อยู่ในระดับท้ายสุด และเมื่อจิบระ จิตสุภา และคณะ (2557, น. 66-73) ได้ศึกษาความพร้อมในการเรียนด้วย e-Learning ของนักศึกษาทุกคณะของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตใน 6 ด้านดังกล่าวเช่นเดียวกันพบว่า นักศึกษาของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตเองก็มีความพร้อมในการเรียนด้วย e-Learning อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันโดยมีนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความพร้อมในการเรียนด้วย e-Learning อยู่ในลำดับแรก ตามมาด้วยคณะวิทยาการจัดการ และคณะครุศาสตร์มีความพร้อมในการเรียนด้วย e-Learning อยู่ในระดับท้ายสุด

ความพร้อมในระดับมากของนักศึกษามหาวิทยาลัยสวนดุสิตในการเรียนรู้แบบ e-Learning เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสำหรับการจัดการเรียนการสอน เป็นแนวโน้มที่ดีในการจัดการเรียนรู้แบบ e-Learning แต่เมื่อนำการจัดการเรียนรู้หรือจัดการเรียนการสอนแบบ e-Learning มาให้ผู้เรียนได้ใช้จริง ผู้เรียนจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ e-Learning อย่างไรหรือผู้เรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้เรียนแต่ละคนจะมีพฤติกรรมการใช้หรือการเรียนรู้แบบ e-Learning มากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายในตัวบุคคลและภายนอกตัวของบุคคลแต่ละคน (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2548ก, น. 7) ซึ่งได้แก่ด้านจิตลักษณะ และเมื่อสถานการณ์ความพร้อมของการเรียนรู้แบบ e-Learning การได้รับการสนับสนุนการเรียนรู้แบบ e-Learning หรือเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงไปพฤติกรรมการเรียนรู้แบบ e-Learning ของผู้เรียนจะเปลี่ยนไปหรือไม่

จากความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรสำหรับการจัดการเรียนการสอน และความพร้อมของผู้เรียนในการเรียนรู้แบบ e-Learning ดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้ e-Learning ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต รวมทั้งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ e-Learning ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนด้วยระบบ e-Learning ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิตให้มีความเหมาะสมสอดคล้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยจิตลักษณะ ปัจจัยสถานการณ์ และพฤติกรรมการใช้ e-Learning ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจิตลักษณะและปัจจัยสถานการณ์กับพฤติกรรมการใช้ e-Learning ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต จำนวน 16,078 คน (สารสนเทศอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559)

2. ขอบเขตเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาตัวแปรดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1) ปัจจัยจิตลักษณะ ประกอบด้วย แรงจูงใจ การรับรู้ และทัศนคติที่มีต่อ e-Learning

2) ปัจจัยสถานการณ์ ประกอบด้วย การรับรู้ประโยชน์ของ e-Learning ค่านิยมความพร้อมของ e-Learning และการได้รับการสนับสนุน e-Learning จากสถานศึกษา

2.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการใช้ e-Learning ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ประกอบด้วย ด้านการยอมรับเทคโนโลยีด้านทักษะออนไลน์ด้านภาพและเสียงออนไลน์ ด้านการอภิปรายบนอินเทอร์เน็ต ด้านสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียน ด้านความตั้งใจที่จะใช้ e-Learning

3. ขอบเขตระยะเวลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยจิตลักษณะ และปัจจัยสถานการณ์มีสหสัมพันธ์แบบคาโนนิคอลกับพฤติกรรมการใช้ e-Learning ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

2. ปัจจัยจิตลักษณะ และปัจจัยสถานการณ์อย่างน้อยหนึ่งปัจจัยส่งผลซึ่งกันและกันกับพฤติกรรมการใช้ e-Learning ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

e-Learning หมายถึง การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยอาศัยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เป็นหลักในการเรียนการสอนที่ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและสถานที่ในการใช้งานเปรียบเสมือนการเรียนในห้องเรียน

พฤติกรรมการใช้ e-Learning ของนักศึกษา หมายถึง การกระทำ หรือการปฏิบัติของนักศึกษาในการทบทวนบทเรียนผ่าน e-Learning ได้แก่ การสอบถามข้อสงสัยในบทเรียนจากอาจารย์ผู้สอนผ่านระบบ e-Learning การใช้ e-Learning ในการเตรียมบทเรียนล่วงหน้า การทำแบบทดสอบหรือข้อสอบออนไลน์บน e-Learning การทำการบ้านหรือแบบฝึกหัดส่งอาจารย์ผู้สอนผ่าน e-Learning และการส่งรายงานให้อาจารย์ผู้สอนผ่าน e-Learning โดยสามารถเข้าถึง e-Learning และเชื่อมโยงเนื้อหาต่างๆ ได้ทุกที่ทุกเวลา พฤติกรรมดังกล่าวจัดแบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่ การยอมรับเทคโนโลยี ทักษะออนไลน์ ภาพและเสียงออนไลน์ การอภิปรายบนอินเทอร์เน็ต สิ่งสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียน และความตั้งใจที่จะใช้ e-Learning

ปัจจัยจิตลักษณะ หมายถึง ความรู้สึก หรือสภาพจิตใจของนักศึกษาที่มีต่อ e-Learning ประกอบด้วย แรงจูงใจในการใช้ e-Learning การใฝ่รู้ e-Learning และทัศนคติที่มีต่อ e-Learning

ปัจจัยสถานการณ์ หมายถึง สถานการณ์ปัจจุบันที่นักศึกษากำลังประสบอยู่เกี่ยวกับ การใช้ e-Learning โดยหากนักศึกษามีความเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมกับสถานการณ์ดังกล่าว นักศึกษาก็มีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมตามทิศทางที่สถานการณ์เกิดขึ้น ประกอบด้วย การรับรู้ประโยชน์ของ e-Learning ค่านิยม ความพร้อมของ e-Learning และการได้รับการสนับสนุน e-Learning จากสถานศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยจิตลักษณะและปัจจัยสถานการณ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ e-Learning ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
2. ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้ e-Learning ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
3. เป็นข้อมูลให้คณาจารย์ ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนด้วย e-Learning สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
4. เป็นแนวทางในการกำหนดหลักสูตรหรือรายวิชาในการจัดการเรียนการสอนด้วย e-Learning สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต